

Тази публикация се финансира от програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз. Съдържанието ѝ отразява становищата на координатора и партньорите по проекта и е единствено тяхна отговорност. Европейската комисия не отговаря за каквото и да било неуместно използване на информацията, която тя съдържа.

ДОБРИ ПРАКТИКИ БРОШУРА

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	1
Правна рамка и процедури за отпускане на финансова компенсация на жертви на трафик на хора – граждани на трети страни	2
Допирни точки между трафика на хора и правото на убежище. Приложението на Хартата на основните права на ЕС по отношение на жертвите на трафик на хора, търсещи убежище в Европа	6
Съдебно сътрудничество по наказателни дела в случаи на бежанци и други граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора, подложени на експлоатация в държавите – членки на ЕС	9
Права на непридружени деца, жертви на трафик на хора	13
Право на достъп до адвокат за жертви на трафик на хора, които са бежанци или граждани на трети страни	17

АВТОРИ

Силвия Антоанета Бербек, адвокат, Адвокатска колегия – Букурещ, и президент, Асоциация „Про Рефугиу“, Румъния

Миряна Илчева, старши анализатор, Правна програма, Център за изследване на демокрацията, България

Зоуи Анна Касапи, адвокат, Център за европейско конституционно право, Гърция

Фламиния Деле Чезе, служител по правни и политически въпроси, Италианска коалиция за граждански свободи и права, Италия

Марта Мартинез Сиера, правен експерт по насилие срещу жени, Асоциация „Трабе“, Испания

Сара Сааведра Гаррито, адвокат и проектен мениджър, Асоциация „Трабе“, Испания

ПРЕДГОВОР

Настоящата брошура е създадена в рамките на проекта „Обучение на адвокати, прокурори и съдии за гарантиране на по-добра защита на правата на мигранти и бежанци – жертви на трафик на хора (TRAIN-PRO-RIGHTS)“, който се реализира в периода септември 2019 г. – февруари 2021 г. с финансовата подкрепа на Програма „Правосъдие“ на Европейския съюз. Той е координиран от Асоциация „Про Рефугиу“, Румъния, в партньорство с Центъра за изследване на демокрацията, България, Центъра за европейско конституционно право, Гърция, Италианската коалиция за граждански свободи и права и Асоциация „Трабе“, Испания.

В тази публикация е представен приносът на партньорите за поредица от съдебни обучения, организирани през 2020 г. Въпреки че тези събития бяха планирани да се проведат в държавите, участващи в инициативата, безпрецедентната пандемия от COVID-19 ги пренесе изцяло във виртуалното пространство.

Брошурата съдържа информация за практическата перспектива и опита от организирането на тези обучения. Те могат да послужат като модел за бъдещи събития (обучения, конференции, работни срещи) по подобни правни теми, организирани от публични и частни доставчици на обучения: адвокатски колегии, национални институти за първоначална и продължаваща подготовка на юристи, неправителствени организации.

През 2020 г. в рамките на проекта бяха проведени пет международни обучения. На събитията присъстваха 281 участници (адвокати, прокурори, съдии, преподаватели по правни науки, представители на органи за борба с трафика, офиси на Международната организация по миграция):

- Правна рамка и процедури за отпускане на финансова компенсация на жертви на трафик на хора – граждани на трети страни, 11 – 12 юни 2020 г.
- Допирни точки между трафика на хора и правото на убежище. Приложението на Хартата на основните права на ЕС по отношение на жертвите на трафик на хора, търсещи убежище в Европа, 18 – 19 юни 2020 г.
- Съдебно сътрудничество по наказателни дела в случаи на бежанци и други граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора, подложени на експлоатация в държави – членки на ЕС, 24 – 26 септември 2020 г.
- Права на непридружени деца, които са жертви на трафик на хора, 15 – 17 октомври 2020 г.
- Право на достъп до адвокат за жертви на трафик на хора, които са бежанци или граждани на трети страни, 19 – 21 ноември 2020 г.

Правна рамка и процедури за отпускане на финансова компенсация на жертви на трафик на хора – граждани на трети страни

Центърът за изследване на демокрацията (България) организира в партньорство с Асоциация Pro Refugiu (Румъния) и Центъра за европейско конституционно право (Гърция) обучение за адвокати, прокурори и съдии от тези три държави (11 – 12 юни 2020 г.)

Международното обучение по правната рамка и процедурите за отпускане на финансова компенсация на граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора, е от изключителна важност за адвокатите, прокурорите и съдиите, както и за академичните среди. В много държави процедурите за компенсация на жертвите на престъпления са отделни от наказателното производство, като имат своите особености във всяка държава – членка на ЕС. Често тези системи са и малко известни на съдиите, прокуратурата и адвокатите, които се занимават най-вече с преследването на извършителя, както и със защитата и подкрепата на жертвите. Освен това гражданите на трети страни могат да бъдат формално или практически изключени от процедурите, приложими за гражданите на съответните страни или на ЕС, което може да ги постави в неравностойно положение или дори да ги дискриминира. Следователно събирането на разнообразна правна аудитория от различни държави може да се окаже ключово за по-нататъшното развитие на правата на жертвите, когато държавата трябва да компенсират вредите, причинени от престъплението.

Форматът на обучение, обединяващ различни юридически професии (адвокати, прокурори, съдии и преподаватели по право) и различни държави, носи голяма добавена стойност както за участниците, така и за учителите. Представителите на защитата (адвокати) и обвинението (прокурори) могат да обменят опит помежду си и с правораздавателните органи (съдии), докато представителите на научните среди получават възможност да валидират най-новите теории с практикуващите и да ги информират за последните тенденции в академичния дебат. Освен това юристите имат възможност да разгледат особеностите на различните правни системи, да анализират силните и слабите страни, да обсъдят решения за отстраняване на слабостите и да подобрят положението на гражданите на трети страни, жертви на трафик. Обсъждат се и различни перспективи за транспонирането на приложими стандарти на ЕС и тяхното прилагане.

Както всяко транснационално събитие, което събира високо ангажирани юридически специалисти, интердисциплинарното международно обучение относно компенсацията на граждани на трети страни, които са жертви на трафик, следва да бъде разгласено и рекламирано поне няколко месеца преди датата на провеждането му. Основният фактор, който трябва да се вземе предвид, е участието на практикуващите в дела (съдебни заседания, действия по разследване и т.н.) и университетската програма на преподавателите. Следва да се достигне до достатъчно голям кръг от професионалисти, за да се осигури необходимият брой участници, и да се предложи

подходящо решение на практикуващи, които се интересуват, но не могат да участват – предоставяне на запис на обучението, споделяне на учебни материали, запазване на място за следващо обучение и т.н. Що се отнася до централизираните структури, като прокуратурите, следва да се приложи консолидиран подход чрез официално писмо до съответните управленски структури за определяне на представители за участие в обучението и освобождаването им от служебни задължения за този период. Уместна е и официална кореспонденция с институтите за обучение на съдебни органи, за да се осигури съответствие с общата им програма във всяка държава. Други структури, които могат да съдействат за по-широко участие на адвокатите, са адвокатските колегии и учебителни институти. На институтите може да се предложи и да съорганизират обученията, за да им дадат допълнителна видимост. Набирането на участници в други партньорски страни принципно следва да се извършва чрез структурите на участниците в проектния консорциум. Ако това е невъзможно, трябва да бъдат използвани партньорства от предишни инициативи заедно с официални контакти чрез съответни институции и/или професионални асоциации. Рекламните канали за подобно обучение трябва да представляват подходяща за контекста комбинация от традиционни (писма, телефонни обаждания) и онлайн канали (социални медии, уебсайтове на организатора и партньорите).

Участието в обучение относно финансовата компенсация на граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора, би могло да допринесе за консолидирането на знанията на участниците, свързани с:

- ключови понятия относно убежището и миграцията – практикуващите в сферата на наказателното правосъдие може да не са наясно с (често сложните) концепции за убежище и миграция; обучението относно престъпления с жертви – граждани на трети страни, може да бъде възможност за обобщаване на подобни понятия и за тяхното комуникиране и обяснение на професионалисти, обикновено ангажирани с чисто наказателноправни въпроси;
- специфики на противодействието и преследването на трафика на хора и защитата на жертвите на трафик – въпреки нарастващото му значение, трафикът остава доста сложен транснационален въпрос за практикуващите наказателно правосъдие, затова периодичното и систематично описание на основните специфики и трудности при противодействието на явлението е от жизненоважно значение за подобряване на капацитета на професионалистите;
- последно, както беше споменато по-горе, финансовото обезщетение от държавата може да бъде административна процедура, отделна от наказателния процес, и малко известна на практикуващите наказателно правосъдие, но необходима за издигане на статута на жертвата.

Цялостната методология, която ще се използва за такова транснационално обучение, трябва да отчита фактори като: най-новите достижения в методологията за юридическо обучение в ЕС и в световен мащаб, (традиционното) предпочитание на правната аудитория към преподаване *ex cathedra*, подобно на това в университета, и националните особености във всяка държава – членка на ЕС. Възможностите за преподаване на живо и/или онлайн, или в хибридна среда, също трябва да бъдат взети под внимание (виж по-долу). Отчитайки всички тези фактори, независимо от

използвания формат, правните обучения трябва да включват: общ преглед и дискусия относно съответните глобални стандарти, европейски и национални правила; обсъждане на конкретни случаи от практиката на учителя и участниците и специално разработени учебни казуси; пленарни дискусии на относимите политики и как ефективно да се подобри предоставянето на финансова компенсация на граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора.

Оценяването на такова транснационално обучение следва да възприеме тристранен подход. На първо място, в регистрационния формуляр бъдещите участници следва да посочат нивото на знанията си по темата, опита си със случаи на трафик на граждани на трети страни и темите, по които биха искали да получат (повече) знания. По време на обучението трябва да се търси обратна връзка, както чрез междинни въпросници след всеки учебен ден (особено подходящ формат е гласуване в онлайн среда), така и чрез финален въпросник за оценка. Където е приложимо, могат да се използват електронни формати (формуляри на Google), за да се улесни обработката на резултатите. Въпросниците трябва да обхващат впечатленията на участниците, както по отношение на организационните аспекти на обучението, така и на качеството и приложимостта на представените учебни материали. Въпросници за последваща оценка следва да бъдат изпратени на участниците няколко месеца след събитието, за да се отчете дали те са имали възможност да прилагат събраните знания и, ако да, до каква степен обучението е било полезно за тях. Може да се проведат и кратки телефонни интервюта с професионалисти, желаещи да споделят наблюдения за дългосрочното въздействие на обучението, което са посетили. При всички случаи е важно да се вземе под внимание съответното законодателство за защита на данните.

Последващите обучения дейности трябва да започнат веднага след приключване на самото събитие. Заедно с писмените благодарности към участниците, учебните материали следва да се разпространят с предварително съгласие на лекторите, включено в техните договори. Информацията за обучението трябва да се разпрати и до професионалните сдружения и институциите за съдебно обучение, независимо дали те са предоставили участници. Новини за събитието, съдържащи всички презентации, трябва да се споделят на уебсайтовете на организаторите и да се разпространят чрез техните канали в социалните медии. Ако е възможно и съгласувано с лекторите, видеозаписи на техните презентации/практически сесии могат да бъдат публикувани за бъдещо използване от професионалисти. Данните за контакт на учителите също могат да бъдат споделени при съгласие от тяхна страна, така че участниците да могат да се обърнат към тях за бъдещи консултации или препоръки. В случай на поредица от сесии, бъдещите обучения трябва да се рекламират на участниците, които да разпространят информация сред колегите си, за да се постигне „ефектът на снежната топка“ при набирането на бъдещи обучаеми.

Накрая следва да се обърне внимание и на форматите – на живо или във виртуалното пространство, както и на обучението изцяло на чужд език (английски) в сравнение с използването на симултанен превод.

Предимствата на форматите на живо са добре известни и доказани във времето: по-добри възможности за контакти между участниците и по-благоприятна учебна

атмосфера, заедно с опции за социални дейности за задълбочаване на връзката между обучаваните. Пандемичната обстановка обаче до голяма степен пренасочи обученията и други събития в онлайн среда. Преобразуването доведе до необходимостта от мултиплициране на положителните ефекти от онлайн обученията и минимизиране на отрицателните. Положителните страни са доста видими и са свързани главно с възможността да се съберат много повече хора, отколкото на живо, да се осигури участието на обучители дори от най-големи разстояния и не на последно място да се намалят разходите. Негативните ефекти обаче също са очевидни: ако не трябва да се явят на определено място за обучение, на участниците им е трудно да отделят време извън натоварения си график, за да се концентрират изцяло върху семинара. Техническите затруднения и разликите в оборудването и възможностите засилват „дигиталната пропаст“ между по-младите и по-възрастните специалисти и между тези от по-малките населени места и по-големите градове. Възможностите за създаване на работни връзки са рязко намалени, както и възможностите за групова работа, въпреки отделните „стаи“ и подобни опции, които предлагат много платформи за видеоконференции. Също така, обучителите са доста затруднени при установяването на пълноценен контакт с обучаемите „през екран“. Ето защо следва да се предприемат коригиращи мерки: продължителността на обучението трябва да бъде разделена в няколко дни, евентуално следобед, за да се избегнат трудности с графика на специалистите, и да се даде предпочитание на по-кратки и по-интерактивни формати за задържане на тяхното внимание. Може да се експериментира и с хибридни формати, като някои говорители и/или части от аудиторията се събират на едно място, а други се присъединяват онлайн. Доказано е, че тези хибридни форми до голяма степен намаляват техническите затруднения и отстраняват пречките пред общуването, като в същото време осигуряват по-широк обхват на онлайн събитията.

Дилемата между провеждането на транснационални обучения само на един общ език (например английски) и използването на симултанен превод е отдавнашна. Преди световната пандемия преводът беше предпочитаният вариант за осигуряване на пълноценно преживяване на всички участници, въпреки различните езици, които те говорят, и зачитане на многообразието от националности. Провеждането обаче на онлайн обучения за обучаващи се от по-големи групи държави, говорещи много различни езици, създава непреодолими трудности с превода през платформите за видеоконференции. Следователно възможността за организиране на събития само на английски език е все по-предпочитана. Това позволява на участниците да усвоят или преговорят правната терминология директно на английски език и да подобрят своите професионални умения по езика, за да могат по-добре да общуват с колеги от други държави – членки на ЕС и извън него.

Допирни точки между трафика на хора и правото на убежище. Приложението на Хартата на основните права на ЕС по отношение на жертвите на трафик на хора, търсещи убежище в Европа

Асоциация „Про Рефугиу“ (Румъния) проведе съдебно обучение по темата за допирните точки между трафика на хора и правото на убежище, в партньорство с Центъра за изследване на демокрацията (България) и Центъра за европейско конституционно право (Гърция). На събитието присъстваха адвокати, прокурори и съдии от трите страни. Двудневното обучение се проведе онлайн (18 – 19 юни 2020 г.).

С влизането в сила на Договора от Лисабон, Хартата на основните права на Европейския съюз се превърна в правно обвързващ инструмент. Хартата подпомага тълкуването на вторичното законодателство на ЕС. Предвид нейния обвързващ характер и важността на разпоредбите ѝ, адвокатите, прокурорите и съдиите трябва да бъдат подготвени да я използват заедно със законодателството за борба с трафика, правото в областта на международната закрила, Конвенцията на Съвета на Европа срещу трафика на хора, Женевската конвенция от 1951 г. и нейните протоколи. С течение на времето страните от Източна Европа, Балканите и страните от Югоизточното Средиземноморие постоянно се сблъскват с проблема с трафика на хора и увеличените потоци от мигранти, опитващи се да достигнат територията на ЕС. В този контекст е важно постоянно да се организират съдебни обучения за адвокати, прокурори и съдии, за да се подобрят техните правни знания и практика, така че, когато се сблъскат с такива случаи (трафик на хора, молби за международна закрила), да знаят как да приложат на практика правната рамка на ЕС и как да използват разпоредбите на Хартата. По-специфично в европейския контекст с намаляването на възможностите за влизане в Европа по редовен път и по-рестриктивни мерки за граничен контрол, хиляди хора, застрашени от преследване и сериозни нарушения на правата на човека в техните страни, поемат по опасни морски и сухопътни пътища. Правните специалисти трябва да разберат в пълна степен уязвимостта спрямо трафика на хора на търсещите убежище, бежанците и нелегалните мигранти.

При организирането на подобно съдебно обучение е важно да се обхванат ключови теми, като например:

- Ролята на Хартата и нейната връзка с други правни инструменти (конвенции, договори, директиви и др.), които са насочени към проблемите на трафика на хора, защитата на правата на жертвите, процедурите по международна закрила.
- Правната сила на Хартата.
- Приложното поле на Хартата.
- Използването на разпоредбите на Хартата в наказателни и граждански дела.
- Необходимите критерии за даване на международна закрила на жертви на трафик на хора.
- Индикаторите за експлоатация и уязвимост на мигрантите към трафика на хора.

Обучителите, участващи в подготовката и изпълнението на такова събитие, трябва да имат задълбочени познания по темите и да разбират добре правните нужди на обучаемите. Събитието, осъществено през юни 2020 г., включваше като лектори адвокати, магистрати, представители на Националната агенция за борба с трафика и Международната организация по миграция; техните обширни познания в тази област осигуриха провеждането на събитие, което бе положително оценено от обучаваните. За провеждането е от основно значение обучителите да имат и добри комуникационни и педагогически умения, за да преподават по интерактивен начин.

Обединяването на адвокати, прокурори и съдии от различни държави насърчава създаването на съдебни мрежи и допринася за изграждането на доверие между различни категории юристи. Подобно обучение може едновременно да отговори на правните нужди на различни професионалисти от правосъдната система, които имат специфични компетенции при решаването на случаи на трафик на хора и/или предоставяне на международна закрила.

Обучение, чиято тема е Хартата на основните права на ЕС и допирните точки между трафика на хора и правото на убежище, трябва да се основава на интерактивна методология. Тя се състои от презентации, които се редуват със сесии с въпроси и отговори, дебати по конкретни наказателни и граждански дела, групови дискусии по процесуални и материалноправни теми. Прилагането на интерактивна методология има своите предимства, тъй като помага за:

- задържане на вниманието, ангажиране на аудиторията и пълноценно общуване между обучители (лектори) и обучаеми, които реално разбират и внимават в това, което се преподава;
- увеличаване на ангажираността чрез интерактивни елементи, които осигуряват силно въздействие на правната информация върху участниците;
- обратна връзка в реално време относно отговорите на обучавашите се по зададените им въпроси;
- подобрене на уменията за решаване на проблеми – участниците могат да увеличат своите знания и разбиране по ключови правни концепции и казуси, да обсъждат правни стратегии и да се научат да избягват грешки в своите реални случаи.

Що се отнася до начина на осигуряване на такова обучение, организаторите могат да изберат то да се проведе или на живо, или във виртуалното пространство, като всеки от изборите има своите предимства. Предвид факта, че организираното по проекта събитие се проведе онлайн, някои от предимствата на този формат са:

- дава възможност да се достигне до повече участници, по-рентабилен е от събитие на живо, достъпен е за юридически специалисти, които обикновено имат изключително натоварени работни графици, без да е необходимо да пътуват в чужбина, за да присъстват на транснационално събитие;
- предлага гъвкавост, възможност за достъп до онлайн платформа (напр. ZOOM) от различни устройства: настолен компютър, лаптоп, таблет, смартфон;

- осигурява поднасянето на добре структурирана информация, която може да доведе до по-добро разбиране на учебното съдържание, подсилва възможността за алтернативен стил на обучение.

Що се отнася до подбора на участници, дори когато организаторът на обучение е частен субект (напр. неправителствена организация), е препоръчително да се работи в партньорство с местни и национални институции, които могат да бъдат поканени по време на изпълнението на проекта, за да подкрепят дейността чрез разпространение на информация към професионалисти – адвокатури, прокуратури, съдилища, национални институти за първоначално и продължаващо обучение на адвокати и магистрати. Също така, след събитието е полезно на тези институции да се предоставят използваните материали (онлайн или отпечатани и разпространени в цялата страна). За обучението, осъществено в рамките на този проект, всяка организация предприе стъпки за разпространение на информацията, така че заинтересованите да могат да се регистрират своевременно. В Румъния Асоциация „Про Рефугиу“ изпрати информацията до адвокатската колегия в Букурещ, която я публикува на своя уебсайт. Покани за участие бяха изпратени по имейл до местни съдилища, трибунали и прокуратури с компетенции по разследване на случаи на трафик на хора, молби за закрила и други правни въпроси във връзка с мигрантите. Поканите бяха изпратени до съдилища и прокуратури в 14 румънски региона с такива съдебни институции. Информацията беше публикувана и на уебсайта на Националния институт на магистратурата. Центърът за изследване на демокрацията, България, привлече съдии и прокурори, определени за участие чрез Националния институт на правосъдието, в първоначално планираните живи събития. Също така, съобщение за събитието беше качено на уебсайта на Центъра за обучение на адвокати и в съответните канали в социалните мрежи. Изпратени бяха покани до Асоциацията на прокурорите и Съюза на съдиите, както и до всички адвокатски колегии в страната. В Гърция Центърът за европейско конституционно право се свърза със заинтересованите организации в своята мрежа, като Националното съдебно училище, за да се идентифицират евентуални участници. Осъществи се връзка с професионалисти, проявили интерес към първоначално планираните живи събития, публикуваха се покани на уебсайта на Центъра и в социалните мрежи, влезе се в контакт и с няколко уебсайта и блогове на съдии и прокурори, за да се увеличи участието на тези целеви групи, поради трудността те да се привлекат за онлайн обучение.

Организирането на събития на чужд език (обучението в рамките на проекта бе проведено на английски език) може да помогне на практикуващите юристи за подобряване на общото разбиране на често срещани думи и фрази на език, различен от националния. Овладяването на чужд език и неговата правна терминология е важно и трябва да бъде част от продължаващото обучение на адвокати, прокурори и съдии. То е условие за осигуряване на ефективни контакти в държавите членки, които от своя страна са основополагащ компонент за съдебното сътрудничество.

Препоръчва се оценка на обучението, за да се измери въздействието, което то ще окаже върху участниците. Организаторът може да избере онлайн въпросник или въпросник по имейл до всички присъстващи. Важно е да се прецени дали обучението е отговорило на очакванията на обучаемите, дали целите на събитието са постигнати; коя информация всеки участник е оценил като най-полезна и как ще бъде използвана.

Съдебно сътрудничество по наказателни дела в случаи на бежанци и други граждани на трети страни, които са жертви на трафик на хора, подложени на експлоатация в държавите – членки на ЕС

Борбата с трафика на хора създава многобройни проблеми на Европейския съюз. Трафикът, паричните потоци и извършителите преминават границите толкова бързо, че всеки опит да се продължи със сътрудничеството между държавите, основано на модел от средата на 20-ти век, е изключително сложен. Многостранныят характер на делата затруднява задачата на националните власти, което на практика води до ограничени и частични наказателни преследвания и продължаване на безнаказаността за тези престъпления. Изправен пред този проблем, Европейският съюз се ангажира с интегриран подход към разследванията, което изисква проучване на потенциала на съдебното сътрудничество.

Обучение на тема съдебно сътрудничество по наказателни дела беше организирано онлайн в периода 24 – 26 септември 2020 г. от Асоциация „Трабе“ (Испания) в сътрудничество с партньорските организации от останалите четири страни. Участници бяха адвокати, прокурори и съдии от петте държави.

В един глобализиран свят, в който престъпността често се явява взаимосвързано и международно явление, механизмите за съдебно сътрудничество са от съществено значение за координиран и ефективен отговор на трансграничната престъпност. Съдебното сътрудничество има ключова роля за ефективното преследване и наказание за престъпления, свързани с трафика на хора. Поради тази причина една от целите на транснационалното обучение е да улесни обновяването на правната рамка на международното сътрудничество, както и споделянето на различните практики, така че всички да имат достъп до техниките, които работят най-добре. При обучението на всеки юрист важноста на съдебното сътрудничество се крие в необходимостта от познаване и разбиране на инструментите, които ръководят това институционално взаимодействие в преследването и наказанието за престъпления, и по-специфично изграждането на регионално и глобално пространство на сигурност, свобода и справедливост. Транснационалното съдебно обучение е много важен ангажимент за улесняване на системите за сътрудничество между различни професионалисти. Следователно, адвокатите, съдиите и прокурорите трябва да имат най-добрите условия да поискат помощ от чужбина, да отворят своите граници към света, за да получат информация и да разследват престъпленията, които се извършват в страните им.

Един от най-добрите методи за разпространение на информация преди обучението е разработването на комуникационна стратегия за постигане на следните цели:

- генериране на очаквания преди конференцията;

- дискутиране на цялото съдържание и разпространение в научните среди;
- продължаване на дискусиата по поставените въпроси в период от седмици или месеци след събитието;
- споделяне на презентациите и цялото генерирано качествено съдържание, така че то да продължи да оказва въздействие с течение на времето.

Преди обучението е много полезно на специална уеб страница да се сподели съдържанието на обучението: програма, организационен комитет, информация за града, където се провежда събитието, когато е на живо, както и съобщение до пресата, за да се публикува в основните медии. Освен това е важно информацията да се разпространи чрез съобщения до всички заинтересовани лица на национално ниво (прокурори, съдилища, звена за борба с трафика на хора, адвокатски колегии и др.). В съобщението трябва да бъдат посочени изискванията за регистрация, сроковете, дневния ред на конференцията, съответната дигитална платформа и линк за връзка за регистрация. Успехът на събитието не зависи само от неговата организация, така че усилията за привличане на участници също са основен елемент. Поради ограничения брой места, силно се препоръчва консултация със заинтересованите страни от националните съдебни органи, за да се направи предварителен подбор на поне един представител на всяка заинтересована страна, преди събитието да се обяви публично. За целта е необходимо първо да се дефинира желан профил на участниците, за да се извърши сегментиране в базите данни и да се привлекат тези, които са най-заинтересовани да присъстват на обучението. От съществено значение е съобщението да е персонализирано, за да може получателят да почувства, че поканата е отправена специално към него. Ако събитието може да се проведе близо до специална дата, като например Международния ден срещу трафика на хора, то ще има по-голямо въздействие, но възможните участници ще имат и много по-пълен график, затова поканата трябва да се изпрати най-малко един месец преди събитието.

При изпращане на покана е необходимо да се отговори на следните въпроси:

- *Кой?* – Към кого е насочено събитието?
- *Какво?* – От какво се състои събитието?
- *Къде?* – Къде ще се проведе събитието (адрес)?
- *Кога?* – Кога ще се състои събитието (ден и час)?
- *Защо?* – Защо се провежда и какви са ползите (например какви говорители ще участват, специални гости и т.н.)?

Няколко дни преди събитието може да се изпрати напомнящ имейл до всички регистрирани за обучение и до онези ключови заинтересовани страни, които все още не са решили дали ще присъстват. И накрая, препоръчително е след събитието да се изпрати благодарствено писмо до всички участници в събитието, за да им се благодари за присъствието и да им се предоставят важни материали и документи. Това също може да бъде добра възможност да се включи анкета, така че адресатите да предоставят обратна връзка за преживяванията си по време на събитието и какво може да се подобри.

В резултат на обучението през септември 2020 г. се консолидираха и потвърдиха редица констатации:

- Съществуват значителни трудности за ранното идентифициране на жертвите на трафик, особено преди да започне фазата на експлоатация.
- Важно е да се познават разликите между наказателните системи и конфликтите на подсъдност.
- Приоритетна задача е развиването на по-добро разбиране и приоритизиране на перспективата за защита и обезщетение за жертвите.
- Нужно е да се познават обичайните практики в различните държави, за да се приемат жертвите чужденки като жени в неравностойно административно положение.
- Настоящата правна рамка на ЕС позволява на държавите членки да си сътрудничат трансгранично и улеснява съдебните производства по дела, свързани с трафика на хора.
- От значение е да се знаят ключовите фактори и правни механизми за защита на правата на жертвите на трафика на хора.
- Налице са редица предизвикателства и добри практики за борба с трафика на хора и защита на правата на жертвите на трети страни в контекста на Румъния, Гърция, Италия, България и Испания.

Приложената в обучението методология помогна да се гарантира, че събитието има дългосрочно въздействие, и бе адаптирана към целевата аудитория и към виртуалния формат. На първо място, организаторът на събитието следва да дефинира ясни цели и да планира програмата предварително заедно с лекторите и останалата част от екипа, за да се проектира цялостно и интерактивно виртуално изживяване с подходящо съдържание.

Някои полезни начални въпроси са:

- Колко време трябва да бъде ангажирана публиката?
- Какви са уменията им в новите технологии?
- Разбират ли добре езика на презентацията?
- Чрез кои устройства обикновено се свързват хората от аудиторията?
- Какво искат да научат/практикуват/усъвършенстват?
- Трябва ли да си взаимодействат помежду си или могат да работят индивидуално?

За обучението през септември 2020 г. като най-подходяща бе избрана платформата Zoom, тъй като освен че предлага незабавни съобщения, регистрация и мониторинг на участниците, тя позволява паралелни работни сесии за дейности, които изискват разделяне на участниците в групи, като например разглеждане на казуси. Участниците получиха ясни инструкции как да използват платформата (включително пароли, контакти за поддръжка и други технически изисквания за безпроблемно потребителско изживяване), както и правила за поведение онлайн.

Обратната връзка от обучението бе осъществена в края на деня чрез онлайн въпросник, чийто формат позволи той да бъде попълнен през последните няколко минути на сесията. По този начин се гарантира, че отговорите пристигат автоматично и събитието е все още живо в съзнанието на гостите. Също така, за да се измери изпълнението на дългосрочните цели и положителното въздействие върху

професионалната практика на участниците, организаторът на събитието съставя списък, а през следващите месеци изпраща въпросник за оценка на дългосрочното въздействие на събитието и правната информация, предоставена на обучаемите.

Онлайн обучението е отлична възможност за онези хора, които поради различни причини, като географско местоположение, липса на време или ограничения на мобилността, имат затруднение да отидат на място, където се преподават различни курсове. Несъмнено за международното обучение ползите са не само в придобитите знания, но и в значителното намаляване на разходите. Сред предимствата на внедряването на виртуално обучение е възможността за взаимодействие с професионалисти от цял свят и за обмен на гледни точки, в допълнение към по-доброто управление на времето за работа и обучение, което позволява капацитетът на участниците да се развие експоненциално. Фактът, че обучението е на чужд език, различен от родния, допринася за подобряване на юридическите езикови умения на участниците. Все пак обаче може да се приложи симултанен превод, така че езикът да не е бариера при участие в транснационално обучение.

Права на непридружени деца, жертви на трафик на хора

Италианската коалиция за граждански свободи и права организира тридневно обучение относно правата на непридружени деца, които са жертви на трафик на хора, на 15 – 17 октомври 2020 г. То беше насочено към италиански, румънски, български, гръцки и испански адвокати, прокурори и съдии.

Обучението беше организирано в резултат на оценка на правните нужди, проведена от партньорите през 2019 г., която показва, че познаването на правата на тази конкретна целева група не е широко разпространено сред практикуващите юристи и това може да възпрепятства защитата на непридружените деца, които са жертви на трафик на хора, в рамките на съдебни процедури. По-конкретно, докато някои адвокати демонстрираха познания по този въпрос, беше установено, че съдиите и прокурорите имат нужда да научат повече за него. Това важи особено по отношение на професионалисти, участващи в наказателни производства, които не винаги получават същото обучение по трафик на хора като тези, работещи в областта на имиграционното право.

От основно значение беше по тази тема да се обучават заедно адвокати, прокурори и съдии, защото така се предполага, че на проблема ще се обърне внимание от всички възможни ъгли. Благодарение на това обучение трите категории участници биха могли да обменят своите гледни точки и да обсъдят предизвикателствата, пред които са изправени в професионалния си живот, когато работят по дела на непридружени деца, жертви на трафик на хора. Някои адвокати с опит в подпомагането на такива деца отбелязват системни проблеми в италианската съдебна система, които пречат на жертвите да получат правосъдие. Това включва сексистки предразсъдъци при оценяване на случаи на жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация и липса на знания на съдиите относно индикаторите и характеристиките на престъплението, които понякога водят до неправилни присъди. Наличието на съдии, участващи в обучението, им позволи да изразят мнението си по този проблем. Те потвърдиха, че липсата на познания за индикаторите за трафик на хора не им позволява да забележат уязвимостта на засегнатия непълнолетен и да му осигурят необходимата защита. Прокурорите се съгласиха с тези разсъждения, като заявиха, че е възможно да допуснат грешки при формулирането на обвинението срещу непълнолетен подсъдим, ако нямат уменията да разберат, че той е жертва, а не нарушител.

Полезно беше да се съберат професионалисти от няколко държави, защото това позволи да се разбере, че работещите в различни юрисдикции често се сблъскват с подобни предизвикателства при разглеждането на дела, касаещи непридружени деца, жертви на трафик на хора. Благодарение на това стана възможно адвокати, съдии и прокурори от различни държави да обменят информация и стратегии за това как да се справят с тези предизвикателства и да си предоставят взаимно съвети как да адаптират тези стратегии към различен национален контекст.

Най-добрият метод за разпространение на информация преди такова обучение е свързването с институции за обучение на целевата група участници (например адвокатски колегии, учебни заведения за съдии и др.) Разпространението на информация за обучението по споменатите канали всъщност може не само да помогне за достигане до широк кръг потенциални участници, но също така дава възможност обучението да се възприеме като събитие на високо ниво. Това е полезно, особено ако споменатите институции присъждат обучителни кредити на участниците за присъствие на събитието. Допълнителните полезни канали за разпространение включват бюлетини на неправителствени организации и сдружения на юридически специалисти, както и плакати с информация за обучението, поставени на стратегически места, като съдилища и правни библиотеки, и информация в социалните медии.

При избора на участници е от съществено значение да се определят ясни и обективни критерии за подбор, въз основа на които да се реши кой може да бъде избран за участие. При обучението през октомври 2020 г. участниците трябваше да бъдат адвокати, съдии и прокурори, по възможност от различни географски райони на различните държави. Това решение беше взето, за да се гарантира, че участниците могат да допринесат за дебата, като предоставят своя опит и най-добри практики от Италия и други държави. Важна е координацията с партньорите от други държави, за да се гарантира, че критериите за подбор на участниците са сходни. И накрая, макар при събитията на живо да се определя максимален брой участници, за онлайн събития може да се допусне по-висока бройка. Това може да помогне за обогатяване на дискусиата и сесиите за въпроси и отговори, както и да позволи на участниците да установят повече връзки помежду си и да предотврати слабо присъствие, ако някой от първоначално избраните професионалисти в крайна сметка не може да участва.

Рекламата трябва да се извършва онлайн и да е насочена към групата професионалисти, към които е адресирано обучението. Що се отнася до времето за публикуване, то трябва да се прави редовно през месеца преди събитието, като се определя краен срок за регистрация, който е близо до датата на обучение. Във връзка с това, публикуването онлайн на формуляр за регистрация може да помогне на организаторите да проследят лицата, които са кандидатствали за участие. Използването на онлайн формуляр е особено полезно за автоматичните функции като създаване на списък с участници и допълнително съхранение на информация.

Обучението за правата на непридружените деца, които са жертви на трафик на хора, позволява на участниците да консолидират следните правни понятия и концепции:

- съответната международна и европейска законодателна рамка и стандарти за защита на деца, жертви на трафика;
- индикатори и предизвикателства при идентифицирането на деца, жертви на трафик;
- правна етика за практикуващи професионалисти, работещи по дела, включващи деца, жертви на трафик на хора;
- принципът за най-добрия интерес на детето в съдебните процедури;
- финансова компенсация за деца, жертви на трафик на хора;

- съдебна практика на ЕС относно деца, жертви на трафик на хора;
- индикатори за експлоатация и интеграция на детето в страната на дестинация – в контекста на подпомагане на деца, жертви на трафик и експлоатация.

Цялостната методология за обучението следва да е комбинация от класически лекции и интерактивен подход. Лекционният подход, подкрепен от използването на презентации на PowerPoint, се оказва полезен при въпросното обучение, тъй като предоставя на участниците основната информация, ако те не са запознати с дискутираните теми. Това им позволява да участват активно в дискусиата след презентацията. Дебатът представлява интерактивната част от обучението, в която участниците имат възможност да задават въпроси на обучителите и да добавят подходяща информация и примери. В този смисъл се оказва особено полезно обучителите по дадена тема да участват и в другите обучителни сесии, за да обогатят дискусиата от експертна гледна точка.

Оценяването на такова обучение трябва да се извърши веднага след събитието, за да се гарантира, че участниците изразяват своите непосредствени възгледи. Оценката трябва да обхваща не само съдържателните аспекти на обучението, но и използваните методи, включително времето, отделено за всяка тема, и времето, прекарано в лекционен и интерактивен подход. Оценката може да бъде и инструмент за участниците да посочат съответните теми, които не са били обсъждани по време на обучението, така че предложенията да се използват за планиране на бъдещи обучителни сесии. Препоръчително е се използва онлайн формуляр за оценка, който може лесно да бъде разпространен в самия край на обучението, както и в следващите срещи на обучители и обучаващи. Всеки онлайн формат улеснява събирането на цялата информация, включена в попълнения формуляр за оценка, и предоставя подробна статистика за участниците, попълнили формуляра, и за резултата от оценката. Освен това е препоръчително да се изготвят сертификати за присъствие за тези, които са участвали в обучението и те да се използват като стимул за участниците за попълване на формуляра за оценка.

Последващите дейности след обучението включват:

- благодарствен имейл, който трябва да бъде изпратен на всички участници веднага след края на обучението;
- формуляр за оценка, следвайки посочените по-горе указания;
- сертификати за присъствие, отразяващи точната дата и час на събитието;
- публикуване на материали от обучението на уебсайта на организатора; ако е възможно, трябва да се предостави и аудио/видео запис;
- Информация за бъдещи инициативи.

Предимствата на организирането на онлайн обучителни сесии се състоят във възможността за включване на голям брой участници, като същевременно разходите за организиране се поддържат ниски. В допълнение, виртуалният формат позволява на участниците от различни географски райони да посещават обучителни сесии, които иначе биха се провели на отдалечени места. Предизвикателствата при организирането на онлайн обучителни сесии се състоят в гарантиране на взаимодействието между

участниците и комфорта на учителите при презентации без физическо взаимодействие със слушателите. В този смисъл е препоръчително участниците да бъдат помолени да държат камерите си включени, за да го направят контакта подобен на живо събитие. Организирането на обучение на чужд език допринася за подобряване на юридическите езикови умения на участниците, защото им позволява да се запознаят с материали и терминология на чужд език.

Право на достъп до адвокат за жертви на трафик на хора, които са бежанци или граждани на трети страни

Центърът за европейско конституционно право (Гърция) организира обучение по право на достъп до адвокат за чуждестранни жертви на трафик, насочено към гръцки, български и румънски адвокати (19 – 21 ноември 2020 г.). Събитието беше осъществено в партньорство с Центъра за изследване на демокрацията (България) и Асоциация „Про Рефугиу“ (Румъния). Обучението се проведе онлайн, като се използва платформата Zoom. Трафикът на хора е слабо представена тема в обученията, организирани за адвокати в участващите страни, особено когато се разглежда в контекста на убежището и миграцията. Независимо от това, притокът на миграционни потоци към Европа, наблюдаван през последните години, доведе до увеличаване на случаите на трафик на жертви, които са граждани на трети страни, бежанци и търсещи убежище. Това е проблем, подчертан от Европейската комисия в стратегическите ѝ документи за изкореняване на трафика на хора в Европа. Налице е пропуск в обучението на юридически специалисти, особено на адвокати, по тази конкретна тема, върху която обучението се фокусира. В допълнение, опитът показва, че е необходимо повече обучение относно рамката на ЕС за достъп до адвокат и допълващите я директиви от Пътната карта от 2009 г., както и наскоро въведената Директива относно правната помощ. Поради тази причина бе създадена целенасочена учебна програма за адвокати, която комбинира двата въпроса, фокусирайки се върху европейска перспектива и подход, основан на правата на човека, изграждайки капацитет на адвокатите да водят тези високоспециализирани и сложни казуси с цел по-добра защита на жертвите.

Счита се, че транснационалното обучение е особено полезно за юридическите специалисти, особено когато то включва правото на ЕС. Обучението на професионалисти от няколко различни страни подпомага обмена на опит и практики и улеснява създаването на неформални мрежи и канали за комуникация. Също така то допринася за сближаването на практиките в различните държави членки и за хармонизирането на законодателството на ЕС в определена област, превръщайки се в ключова характеристика на европейските стратегии за съдебно обучение. Що се отнася до конкретната тема, трансграничният характер на престъплението трафик на хора засилва значението на въпросния обмен. Подобно сътрудничество често е необходимо в случаи, свързани с трафик на хора, където редица жертви или извършители могат да се намират в различни държави членки.

При избора на участници за обучението, организаторът на събитието се възползва от съществуващите мрежи от адвокати и адвокатски колегии. Онлайн форматът на събитието доведе до повишени нива на участие, съкращавайки времето, обикновено необходимо за комуникация и разпространение на събития на живо. След като осигури участието на необходимия брой участници от България и Румъния, в съответствие с показателите, заложи в проекта, организаторът на събитието продължи с регистрацията на участниците от Гърция, като местата бяха запълнени по реда на записване.

Обучението разгледа редица правни понятия и концепции, позволявайки на участниците да придобият широка перспектива по различни въпроси, свързани с достъпа до адвокат в контекста на трафика на хора с жертви, които са граждани на трети страни. Темите на обучението включват: (а) анализ на рамката на ЕС за правна помощ за жертви на трафик на хора; (б) ролята на адвоката в ранното идентифициране на жертвите в системата за убежище, особено на тези, които живеят в лагери; в) пречки и предизвикателства при достъпа до правна помощ, особено за непридружени/разделени деца, които са жертви; г) психологическите нужди на жените, които са жертви на трафик с цел сексуална експлоатация; д) устен превод за комуникация между адвокати и жертви; е) идеята за съгласието при експлоатация и неговото въздействие върху защитата на жертвата; ж) практически предизвикателства при достъпа до услуги и ролята на адвоката за подпомагане на жертвите в това отношение. Темите на обучението се допълваха взаимно и предлагаха добра комбинация от теоретична информация и практически познания, с акцент върху практиката. Бяха проучени национални, европейски и международни перспективи, за да се гарантира, че ролята на адвоката в защитата на правата на жертвите на трафик на хора е разгледана изчерпателно. Горните теми бяха избрани, за да предложат цялостен преглед на процедурните гаранции за защита на жертвите, както и на предизвикателствата в специфичния контекст на убежището и миграцията (напр. липса или лошо качество на услугите за устен превод, пречки пред осигуряване на достъп до услуги) и ролята на адвоката на жертвата за смекчаването им. Теоретичните познания, необходими за успешното водене на съдебни дела по случаи на трафик на хора, като понятието за съгласие, в съответната национална и европейска юриспруденция, както и стандартите за правата на човека, залегнали в Хартата на основните права на ЕС и международното право, бяха представени задълбочено. И накрая, възприе се интердисциплинарен подход за предоставяне на психологическа и социологическа информация във връзка със специфичните нужди на жените – жертви на сексуална експлоатация, като на участниците се предоставиха инструменти за по-ефективно общуване и за по-добро разбиране на нуждите на тази преобладаваща и особено уязвима категория жертви.

При проектирането на използваната методология за обучение, организаторът разгледа най-добрите практики в обучението за възрастни, и по-конкретно в методологията за обучение на съдии, и се основа на значителния си опит като доставчик на съдебно обучение, за да осигури събитие с дългосрочни ползи за ежедневната практика на участниците. Поради това бе избран подход, фокусиран върху решаването на проблеми, както и ориентиран към практиката, надграждащ съществуващия професионален опит на участниците като адвокати. Този методологичен подход насърчава по-задълбочено разбиране и познаване на учебните теми чрез консолидиране на вече съществуващи знания, илюстриращи непосредствените практически ползи от придобиването на нови знания и умения, и в крайна сметка мотивира обучаващите се чрез активното им включване в учебния процес. За да постигне този ефект, организаторът разработи програма, редуваща теорията и практиката. Теоретичните материали и презентации бяха разнообразени с дискусии и казуси, целящи да илюстрират как анализиранияте проблеми се проявяват в ежедневната практика. Участниците бяха насърчавани да участват активно.

Предизвикателство в пандемичната обстановка беше да се приспособи този интерактивен, практичен подход, първоначално предназначен за събитие на живо, към особеностите на електронното обучение. Обучителите и фасилитаторите бяха специално инструктирани да насърчават участието на публиката и да осигурят активен диалог.

Оценяването на обучението се проведе на два отделни етапа. Първо, участниците бяха помолени да попълнят Google формуляр веднага след обучението, оценявайки незабавната им реакция. Същият въпросник за оценка беше разработен и разпространен във всички обучения, организирани в контекста на проекта, за да се гарантира, че зададените качествени показатели за успех са изпълнени и че оценката се извършва по еднакъв начин. Въпросникът включваше въпроси по темите на обучението, методологията и продължителността. Получените отговори бяха преобладаващо положителни. Вторият етап от оценката премина под формата на последващо проучване, изпратено до участниците приблизително месец след провеждането на обучението. То имаше за цел да оцени въздействието на обучението върху ежедневната работа на участниците. Проучването беше разпространено по електронна поща и включваше въпроси по най-често използваните теми в професионалната практика на участниците след обучението, както и тяхната лична оценка на качеството на обучението и доколко е задоволило техните нужди. Преобладаващият отговор на участниците бе, че обучението е от полза и има положително въздействие върху ежедневната им практика.

На участниците бе предоставена връзка към уебсайта на проекта с достъп до учебния материал.

Електронният метод в съдебното обучение носи набор от предимства и предизвикателства. Що се отнася до предимствата му, той позволява да се достигне до повече участници, рентабилен е, лесно се възпроизвежда, има по-нисък отпечатък върху околната среда и позволява гъвкавост, съвместима с натоварените графици на практикуващите юристи. Онлайн обучението предлага достъпен формат, който значително улеснява участието в учебни дейности. Тези предимства бяха ясно илюстрирани в разглежданото обучение за адвокати. Броят участници беше повече от двоен спрямо първоначално прогнозираното в показателите за успех на проекта (32 участници), което ни позволи да разширим базата от бенефициенти. В същото време организационните разходи бяха съкратени и времето за подготовка беше сведено до минимум.

От друга страна, имаше някои предизвикателства, свързани с преобразуването от формат на живо към онлайн формат. За да се осигури поддържането на нивата на внимание през цялото време на обучението, графикът на заниманията беше коригиран и първоначално планираното като двудневно събитие бе проведено в рамките на три дни, за да позволи по-малко часове за обучение и повече почивки в рамките на всеки ден. Запазването на участието през дните на обучение също се оказа проблем, тъй като някои участници избраха да не се регистрират за един или повече от дните. И накрая, взаимодействието между участниците и обучителите и по-специално между самите участници може да бъде затруднено в онлайн среда, подкопвайки някои от желаните

ефекти от обучението. Този риск може да бъде смекчен чрез инструктиране на лекторите да насърчават активно взаимодействието и чрез модерирание на събитието по начин, който позволява достатъчно време за дискусии.

Обучението беше проведено на английски език. Обучението на чужд език представлява предизвикателство само по себе си и може да обезкуражи някои хора от участие. Въпреки това, то също така предлага възможност на обучаващите се да се запознаят с правната терминология на английски език. Във все по-глобализираната работна среда, където английският служи като основен език, това представлява едно отделно и изключително ценно универсално умение за адвокатите.